

Inleiding

Tetanus is gekenmerkt door focale of veralgemeende spastische spiercontracties, veroorzaakt door het krachtige neurotoxine van *Clostridium tetani*. Deze bacterie is wijdverspreid onder de vorm van resistente sporen in de bodem. In ongeveer 60 % van de gevallen is de ingangspoort een miniem huidwondje. De mortaliteit is nog steeds 10-40 % ondanks intensieve zorgen.

Het vaccin is een toxoïd (door formaldehyde gedenateerd tetanustoxine), geadsorbeerd op aluminiumhydroxyde als adjuvans (immunologische co-stimulans). Het bestaat niet meer als monovalent vaccin, enkel in gecombineerde vorm. In 1959 werd in België met de veralgemeende tetanus-difterievaccinatie gestart. De vaccinatie biedt een snelle bescherming (maar de ziekte zelf verwekt geen immuniteit) en heeft een belangrijke rol gespeeld in de controle van de ziekte.

Het is belangrijk te vermelden dat door tetanusvaccinatie geen groepsimmuniteit opgewekt wordt tegen de ziekte. Daarom kan bescherming enkel bekomen worden door individuele vaccinatie.

Aanbevelingen en Vaccinatieschema

Indien de patiënt een tetanusvaccinatie nodig heeft, zal men gebruik maken van een van de gecombineerde vaccins die het tetanus toxoïd bevatten, omdat het monovalente niet meer beschikbaar is¹.

Een **volledige basisvaccinatie** tegen **tetanus** voor een volwassene omvat drie injecties: de tweede injectie wordt toegediend 4 tot 6 weken na de 1^e en de 3^e ongeveer 6 maanden tot 1 jaar na de tweede (voor kinderen en jongeren zie fiches "Basisvaccinatieschema" en "Inhaalvaccinaties").

Na een volledige basisvaccinatie worden **herhalingsvaccinaties** levenslang om de 10 jaar toegediend. Frequentere herhalingsvaccinaties verhogen het risico van ongewenste effecten. Indien de vorige injectie – bij iemand die vroeger volledig gevaccineerd werd – langer dan 20 jaar geleden is, is het starten van een volledige basisvaccinatie met 3 injecties niet nodig, maar worden 2 tetanus toxoïd bevattende inspuitingen aangeraden met 6 maanden interval (de tweede injectie is nodig om een goede en langdurende bescherming te waarborgen).

Voor de leeftijds specifieke dosering van difterie-toxoïd in deze herhalingsvaccinaties: zie fiche Volwassenen "Vaccinatie tegen difterie".

Inhaalvaccinatie tegen tetanus-difterie (al of niet in combinatie met kinkhoest en/of poliomyelitis)

Zie fiche "Inhaalvaccinaties".

¹ Er bestaat een internationale afspraak om met de hoofdletters "D" en "P" te verwijzen naar de pediatische dosis voor difterie en kinkhoest, terwijl de kleine letters "d" en "p" verwijzen naar de lagere dosis difterie en kinkhoest voor volwassenen.

Ongewenste effecten en tegenaanwijzingen

Roodheid, induratie en pijn ter hoogte van de injectieplaats zijn vrij frequent, maar verdwijnen vlug en hoeven geen behandeling. Occasioneel kan voorbijgaande koorts optreden. Zwangerschap vormt geen contra-indicatie voor het gebruik van de gecombineerde tetanus toxoïd bevattende vaccins.

Voor een volledige beschrijving verwijzen we naar de publieksbijsluiter van het FAGG of naar de algemene gegevens over vaccins van het BCFI.

http://www.fagg-afmps.be/nl/MENSELIJK_gebruik/geneesmiddelen/geneesmid-delen/bijsluiters/

http://www.bcfi.be/GGR/Index.cfm?ggrWelk=/GGR/MPG/MPG_LA.cfm

Immunisatie tegen tetanus bij verwondingen

Naast vaccinatie is goede en tijdige wondverzorging een belangrijke preventieve maatregel.

Vaccinatie status van de gewonde	Ernst van de verwonding	
	Oppervlakkig en schoon	Wonde met risico op tetanus*
1. Geen of onzekere vaccinatie	Volledige primovaccinatie	Volledige primovaccinatie en specifieke immunoglobulinen**
2. Onvolledige primovaccinatie	Vaccinatieschema afwerken	Vaccinatieschema afwerken en specifieke immunoglobulinen**
3. Volledige primovaccinatie		
a) Laatste vaccinatie < 5 jaar geleden	0	0
b) Laatste vaccinatie > 5 jaar en < 10 jaar geleden	0	Toxoïd (1 dosis°)
c) Laatste injectie > 10 jaar en < 20 jaar geleden	Toxoïd (1 dosis°)	Toxoïd (1 dosis°) en specifieke immunoglobulinen**
d) Laatste injectie >20 jaar geleden	Toxoïd (2 dosissen° met 6 maanden interval)	Toxoïd (2 dosissen° met 6 maanden interval) en specifieke immunoglobulinen**

° één van de gecombineerde tetanus toxoïd bevattende vaccins

* Kneus- of verbrijzelwonden, bijtonden, prikwonden door houtsplinters of doornen of wonden die met aarde of dierlijke uitwerpselen werden bevuild en wonden die niet binnen de 6 uur verzorgd werden.

** Bij het gelijktijdig toedienen van een vaccin en immunoglobulinen moeten beide producten op verschillende plaatsen ingespoten worden met twee afzonderlijke spuitjes, dit om neutralisatie van zowel het vaccin als de immunoglobulinen te vermijden. Boven de leeftijd van 1 jaar wordt het vaccin in de arm (*M. deltoideus*) en worden de immunoglobulinen in de bil (*M. gluteus*) ingespoten..

Specifieke immunoglobulinen moeten enkel toegediend worden in geval van risicowonden en afwezige immuniteit. Indien men regelmatig, om de 10 jaar, de herhalings-vaccinatie gekregen heeft, moeten geen immunoglobulinen toegediend worden bij verwonding (zie tabel).